

Các hướng nghiên cứu về năng lực giảng dạy ở trong nước và trên thế giới hiện nay

Lê Quang Hòa*

*ThS, Nghiên cứu sinh 2023, Hệ 5, Học viện Chính trị

Received: 15/9/2023 Accepted: 22/9/2023 Published: 10/10/2023

Abstract: Teaching capacity is the capacity to act, formed and expressed in the teacher's own teaching activities. Along with research on general capacity, the issue of teachers' teaching capacity is of interest to research by many educators and psychologists.

Keywords: Teaching competence; research direction.

1. Đặt vấn đề

Hoạt động của người giáo viên biểu hiện trong tất cả các hình thức khác nhau của công tác sư phạm, nhưng trước hết ở giờ dạy trên lớp. Một giờ lên lớp của giáo viên có kinh nghiệm, có năng lực phải là một giờ giảng có hiệu quả cao, có tính giáo dục và tính phát triển. Muốn đạt được yêu cầu đó đòi hỏi người giáo viên phải có năng lực giảng dạy. Năng lực giảng dạy không phải là những thuộc tính tự nhiên có sẵn, quá trình hình thành và phát triển năng lực giảng dạy luôn tuân theo quy luật sự hình thành, phát triển năng lực chung, song phải xem xét nó trong điều kiện của hoạt động giảng dạy và chịu sự chi phối bởi môi trường sư phạm. Năng lực giảng dạy chính là năng lực hành động, được hình thành và biểu hiện trong chính hoạt động giảng dạy của người dạy. Cùng với những nghiên cứu về năng lực nói chung, vấn đề năng lực giảng dạy của giáo viên được nhiều nhà giáo dục, nhà Tâm lý học trong nước và trên thế giới quan tâm nghiên cứu.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Hướng nghiên cứu về biểu hiện của năng lực giảng dạy

Tác giả M. M. Tschannen, A. H. Woolfolk (2001) trong nghiên cứu "*Teacher efficacy: capturing an elusive construct*", cho rằng năng lực giảng dạy của giáo viên được biểu hiện ở 3 năng lực thành phần như: Năng lực thực hiện mục đích, yêu cầu giảng dạy; năng lực quản lý lớp học và năng lực thu hút sinh viên (1).

Tác giả A. G. Shmelev (2002) trong nghiên cứu "*Psychodiagnosis of personnel characteristics*" đã chỉ ra 4 biểu hiện của năng lực giảng dạy đó là: Khả năng thực hiện các nhiệm vụ sư phạm phức tạp; khả năng diễn đạt ngôn ngữ, mức độ sức khỏe tinh thần và thể chất, độ ổn định và khoan dung; xu hướng làm

việc với thể hệ trẻ, khả năng giao tiếp và kỹ năng quan sát; mức độ nhạy bén, trí tưởng tượng và khả năng lãnh đạo (2).

Các tác giả S. D. Rychen và H. L. Salganik (2003) trong công trình "*Key Competencies for a successful life and a wellfunctioning society*" cho rằng năng lực giảng dạy của giáo viên bao gồm 6 yếu tố như: kiến thức; kỹ năng thực tế; động lực; niềm tin; định hướng giá trị và tình cảm. Năng lực giảng dạy giúp cho giáo viên đáp ứng được các yêu cầu phức tạp và giúp họ thực hiện một cách chuyên nghiệp, phù hợp trong tình huống cụ thể (3).

Tác giả Đinh Quang Báo (2013) trong bài viết "*Phẩm chất nghề nghiệp và định hướng đào tạo giáo viên đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục phổ thông*" đã chỉ ra 5 biểu hiện của năng lực giảng dạy, đó là: Tìm hiểu, chuẩn đoán nhu cầu của học sinh; năng lực thiết kế kế hoạch dạy học; năng lực thực hiện kế hoạch dạy học; năng lực giám sát kiểm tra, đánh giá; năng lực giải quyết các vấn đề phát sinh trong dạy học (4).

Nhóm tác giả Nguyễn Thị Thủy Hà, Dương Ngọc Phương, Lục Văn Thụ (2017) trong bài viết "*Những năng lực cần thiết của giảng viên cao đẳng sư phạm khi dạy học một số môn theo hướng tiếp cận năng lực người học*" cho rằng năng lực giảng dạy được biểu hiện ở 4 năng lực: Năng lực sử dụng các phương pháp và hình thức tổ chức dạy học; năng lực đánh giá và phân loại sinh viên; năng lực ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học; năng lực xử lý tình huống (5).

Tác giả Lê Thái Minh Long (2021) trong bài viết "*Các nhân tố quyết định năng lực giảng dạy của sinh viên sư phạm: Khảo sát tại trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh*" cho rằng năng lực giảng dạy của sinh viên sư phạm được biểu hiện trên 5 nội dung: Phát triển chuyên môn bản thân; xây dựng kế

hoạch dạy học; sử dụng phương pháp dạy học; kiểm tra, đánh giá kết quả học tập; tư vấn và hỗ trợ học sinh (6).

Tác giả Đỗ Thị Minh Nguyệt (2022) trong luận án “*Tự đánh giá năng lực của giảng viên ở các trường sư phạm Quân đội nhân dân Việt Nam*” cho rằng năng lực giảng dạy của giảng viên bao gồm 3 năng lực cụ thể: Năng lực thực hiện mục đích, yêu cầu giảng dạy; năng lực thu hút học viên; năng lực quản lý lớp học (7).

2.2. Hướng nghiên cứu về các yếu tố ảnh hưởng đến năng lực giảng dạy

Tác giả Shulman (1987) trong nghiên cứu “*Knowledge and teaching: Foundations of the new reform*” đã đưa ra 7 yếu tố ảnh hưởng đến năng lực giảng dạy là: Kiến thức chuyên môn; kiến thức giáo dục chung; kiến thức chương trình giảng dạy; kiến thức phương pháp dạy học; kiến thức tìm hiểu về người học; kiến thức về bối cảnh giáo dục; kiến thức về mục đích giáo dục (8).

Hattie (2012) trong nghiên cứu “*Visible learning of teacher*” đã đưa ra 4 yếu tố ảnh hưởng đến năng lực giảng dạy gồm có: Giáo viên; chất lượng giờ dạy; hoạt động học tập của học sinh; chất lượng, hiệu quả đầu ra (9).

Tác giả Phạm Hồng Quang (2016) trong nghiên cứu “*Nâng cao năng lực giảng viên sư phạm và đổi mới chương trình đào tạo - hai mục tiêu trọng tâm của Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên*” đã chỉ ra năng lực giảng dạy của giáo viên chịu tác động mạnh mẽ từ 3 yếu tố chính: Am hiểu lý luận dạy học hiện đại, duy trì tính tích cực trong giảng dạy; sử dụng các phương pháp dạy học linh hoạt, phù hợp; cải tiến hình thức học trên lớp theo hướng đa dạng học. Ngoài ra, năng lực giảng dạy còn chịu tác động nhỏ từ 3 yếu tố khác như: tổ chức cuộc thi, kịch phục vụ môn học; có phòng tư liệu bộ môn; xuất bản ấn phẩm do học sinh tạo ra hoặc sưu tầm (10).

Các tác giả Phan Trọng Ngọ và Nguyễn Thị Mỹ Hòa (2017) trong nghiên cứu “*Năng lực dạy học của giáo viên trung học phổ thông*” chỉ ra rằng, năng lực giảng dạy của giáo viên chịu tác động từ 10 yếu tố, bao gồm: Kinh nghiệm dạy học/giáo dục của giáo viên; nội dung và phương pháp đào tạo nghiệp vụ của trường sư phạm; nỗ lực rèn luyện của bản thân người giáo viên; cơ sở, vật chất, thiết bị của nhà trường; hoạt động bồi dưỡng của Phòng, Sở giáo dục; phong trào thi đua về chuyên môn của trường; nội dung và phương pháp đào tạo chuyên ngành của trường sư phạm; cơ chế quản lý của trường và của ngành giáo

dục; chế độ đãi ngộ, tôn vinh giáo viên của Nhà nước và xã hội; sự hợp tác của học sinh, phụ huynh học sinh và cộng đồng (11).

Tác giả Trịnh Thúy Giang (2017) trong nghiên cứu “*Quá trình phát triển năng lực dạy học của giảng viên đại học*” cũng đã chỉ ra 12 yếu tố ảnh hưởng đến năng lực giảng dạy của giảng viên đại học, đó là: Xu thế phát triển giáo dục đại học trên thế giới; sự phát triển kinh tế - xã hội, bối cảnh văn hóa - giáo dục của Việt Nam; định hướng phát triển và những yêu cầu đặt ra của năng lực giảng dạy đối với người giảng viên ở Việt Nam; điều kiện tài chính và cơ sở vật chất phục vụ cho quá trình đào tạo nói chung và quá trình phát triển năng lực nói riêng cho giảng viên; Sự đồng đều hoặc không đồng đều về kỹ năng dạy học của giảng viên giữa các khoa trong cơ sở giáo dục đại học; quá trình đào tạo ở các cơ sở giáo dục đại học của giảng viên khi họ còn là sinh viên; cơ chế, chính sách phát triển giáo dục, phát triển năng lực đội ngũ giảng viên, đảm bảo chất lượng giảng dạy; mức độ trải nghiệm thực tiễn của giảng viên; kỹ năng giảng dạy của giảng viên và mức độ năng lực ban đầu; sự hiểu biết về phương pháp dạy học và cách sử dụng chúng hiệu quả; kỹ năng sử dụng các phương tiện dạy học và kỹ năng khai thác thông tin của giảng viên; sự trao đổi, chia sẻ kinh nghiệm giữa các đồng nghiệp (12).

2.3. Hướng nghiên cứu về biện pháp phát triển năng lực giảng dạy

Tác giả Nguyễn Xuân Trường (2007) trong công trình “*Bồi dưỡng năng lực giảng dạy của đội ngũ giảng viên trẻ Khoa học xã hội và nhân văn ở Học viện Chính trị Quân sự hiện nay*” đã đề xuất 5 biện pháp để bồi dưỡng năng lực giảng dạy cho đội ngũ giảng viên trẻ hiện nay, đó là: Nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các tổ chức, lực lượng và đội ngũ giảng viên trẻ với hoạt động bồi dưỡng năng lực giảng dạy; chủ động xây dựng kế hoạch bồi dưỡng năng lực giảng dạy đảm bảo tính khoa học và thiết thực; đổi mới nội dung, hình thức, biện pháp bồi dưỡng năng lực giảng dạy; xây dựng môi trường sư phạm tích cực, lành mạnh, tạo điều kiện thuận lợi cho việc bồi dưỡng năng lực giảng dạy; phát huy vai trò của các tổ chức, các lực lượng trong bồi dưỡng năng lực giảng dạy (13).

Tác giả Trần Hoài Thanh (2017) trong bài báo “*Biện pháp phát triển năng lực giảng dạy của giáo viên các Trung tâm Giáo dục thường xuyên tại thành phố Hồ Chí Minh*” đã đề xuất 5 biện pháp phát triển năng lực giảng dạy cho giáo viên như sau: Phát triển

giáo dục dựa trên năng lực kiến tạo môi trường học tập; nâng cao nhận thức của các cấp, các ngành về chất lượng nguồn nhân lực cho giáo dục; xây dựng cơ chế và kế hoạch cử giáo viên đào tạo bồi dưỡng chuyên môn và nghiệp vụ; xác định các năng lực giảng dạy phù hợp; xây dựng văn hóa tổ chức (14).

Tác giả Trịnh Thúy Giang (2017) trong nghiên cứu “*Quá trình phát triển năng lực dạy học của giảng viên đại học*” đã đề xuất 6 biện pháp nhằm phát triển năng lực dạy học cho giảng viên đại học: Xây dựng bộ tiêu chuẩn năng lực nghề nghiệp của giảng viên đại học một cách cụ thể, rõ ràng; xây dựng tiêu chí tuyển dụng đối với sinh viên khi muốn trở thành giảng viên đại học; xây dựng tiêu chí đánh giá năng lực dạy học của giảng viên đại học; tổ chức thường niên các hội nghị, hội thảo khoa học trong nước và quốc tế về đổi mới nội dung, phương pháp dạy học; có chính sách đãi ngộ đối với giảng viên đại học có thành tích trong đào tạo và nghiên cứu khoa học; khuyến khích giảng viên tự bồi dưỡng nâng cao trình độ chuyên môn bằng nhiều con đường khác nhau (15).

Tác giả Trần Thị Tuyết Oanh (2019) trong cuốn sách “*Năng lực dạy học của giảng viên*” đã nêu ra 3 biện pháp để nâng cao năng lực dạy học của giảng viên trong các cơ sở đào tạo giáo viên có trình độ đại học như: Bồi dưỡng nghiệp vụ sư phạm cho giảng viên; tự bồi dưỡng của giảng viên; tăng cường sinh hoạt tổ bộ môn (16).

Tác giả Ottavia Brussino (2021) trong cuốn sách “*Building capacity for inclusive teaching: Policies and practices to prepare all teachers for diversity and inclusion*” đã đề xuất 6 biện pháp để phát triển năng lực giảng dạy cho giảng viên như sau: Thu hút và giữ chân các ứng viên đa dạng trong quá trình đào tạo giảng viên ban đầu; tích hợp chương trình bồi dưỡng giảng viên ban đầu với mục tiêu và năng lực có thể trang bị cho giảng viên trong tương lai như kiến thức, năng lực và các kỹ năng cần thiết để thúc đẩy thực hành giảng dạy; hỗ trợ giảng viên mới một cách hiệu quả ngay từ đầu để góp phần cải thiện điều kiện làm việc cho giảng viên có chất lượng cao và đa dạng trong nghề; giảng viên phải luôn học tập, học tập suốt đời; giảng viên có thể được hỗ trợ trong cuộc sống cá nhân để cải thiện chất lượng công việc của họ; đánh giá giảng viên để góp phần phát triển năng lực giảng dạy của họ (17).

3. Kết luận

Những công trình nghiên cứu của các nhà Tâm lý học trong nước và trên thế giới có liên quan đến năng lực giảng dạy mặc dù có sự khác nhau về quan điểm

tiếp cận cũng như hướng nghiên cứu nhưng đều chú trọng nghiên cứu về biểu hiện, các yếu tố ảnh hưởng đến năng lực giảng dạy, từ đó đề xuất, chỉ ra các biện pháp để phát triển năng lực này ở người giáo viên. Đây cũng chính là một trong những cơ sở khoa học cho các nghiên cứu tiếp theo về năng lực giảng dạy của người giáo viên ở trong nước và trên thế giới hiện nay.

Tài liệu tham khảo

(1) Tschannen, M. M. & Woolfolk, H. A. (2001), “Teacher efficacy: capturing an elusive construct”, *Teaching and Teacher Education*, 17, p.783 - 805.

(2) Shmelev, A. G. (2002), *Psychodiagnosis of personnel characteristics*, Saint-Peterburg.

(3) Rychen, D. S. & Saganik, L. H. (2003), *Key Competencies for a successful life and a wellfunctioning society*, Göttingen: Hogrefe & Huber.

(4) Đinh Quang Báo (2013), “Phẩm chất nghề nghiệp và định hướng đào tạo giáo viên đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục phổ thông”, *Tạp chí Giáo dục*, 307(1), tr.4 - 6.

(5) Nguyễn Thị Thúy Hà, Dương Ngọc Phương, Lục Văn Thụ (2017), “Những năng lực cần thiết của giảng viên cao đẳng sư phạm khi dạy học một số môn theo hướng tiếp cận năng lực người học”, *Tạp chí Giáo dục*, Kì 1, tháng 10/2017, tr.29 - 32.

(6) Lê Thái Minh Long (2021), “Các nhân tố quyết định năng lực giảng dạy của sinh viên sư phạm: Khảo sát tại trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh”, *Tạp chí Khoa học xã hội*, số 16(2), tr.134 -146.

(7) Đỗ Thị Minh Nguyệt (2022), *Tự đánh giá năng lực của giảng viên ở các trường sư phạm Quân đội nhân dân Việt Nam*, Luận án Tiến sĩ Tâm lý học, Hà Nội.

(8) Shulman, L. S. (1987), “Knowledge and teaching: Foundations of the new reform”, *Harvard Educational Review*, 57(1), p.1 - 23.

(9) Hattie, J. A. C. (2012), *Visible learning of teacher*, Maximizing impact on learning, Lon Don: Routledge.

(10) Phạm Hồng Quang (2016), “*Nâng cao năng lực giảng viên sư phạm và đổi mới chương trình đào tạo - hai mục tiêu trọng tâm của Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên*”, *Tạp chí Giáo dục*, số 388 (kì 2, 8/2016).

(11) Phan Trọng Ngọ, Nguyễn Thị Mỹ Hòa (2017), “*Năng lực dạy học của giáo viên trung học phổ thông*”, *Tạp chí Khoa học giáo dục*, số 136, tháng 1/2017, tr.37 - 41.